

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Tuva Bakhuizen

”Det funkar i praktiken”
Konkursförvaltares syn på behovet av lagreglering
av abandonering

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: David Dryselius

Termin: HT25

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING.....	3
1 INLEDNING.....	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte & frågeställningar	6
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Metod	7
1.4.1 Anpassad rättsdogmatisk metod.....	7
1.4.2 Semistrukturerade samtalsintervjuer	7
1.5 Forskningsläge & material	11
1.6 Disposition	12
2 ABANDONERING I SVENSK RÄTT	13
2.1 Konkursrättsliga utgångspunkter.....	13
2.2 Allmänt om abandonering.....	14
2.3 Abandonering i praxis.....	15
2.3.1 NJA 2004 s.777.....	15
2.3.2 MÖD 2015:19	17
2.4 SOU 2010:2	18
2.5 Abandonering i doktrinen	19
2.5.1 Insolvensrättsligt forum.....	19
2.5.2 Mikael Möller	20
2.5.3 Mikael Mellqvist.....	21
2.5.4 Marek Keller.....	21
3 INTERVJURESLTAT.....	23
3.1 Abandonering i praktiken.....	23
3.1.1 Praktiskt och vanligt förfarande	23
3.1.2 Abandoneringens informella karaktär	24
3.2 Inställningar till lagreglering	25
3.2.1 Majoriteten vill inte se en lagreglering	25

3.2.2	Argument mot lagreglering.....	26
3.2.3	Argument för lagreglering	27
4	DISKUSSION	29
4.1	Problematiserande synsätt kontra fungerande arbetsverktyg ..	29
4.2	Avslutande iakttagelser	31
	BILAGA A.....	32
	KÄLLFÖRTECKNING	34
	INTERVJUPERSONER OCH INTERVJUTILLFÄLLE.....	37

Summary

This essay examines bankruptcy trustees' ability to abandon assets in bankruptcy (*UK: disclaimer of onerous property*) and how this is handled in practice. In this context, abandonment means that a trustee decides not to manage certain assets belonging to the bankruptcy estate and instead returns them to the debtor. There is no explicit statutory regulation of abandonment in Swedish law, but the practice has been recognised in case law, most notably in NJA 2004 s. 777. At the same time, legal scholars have described abandonment as being based on uncertain legal grounds and, in some ways, as problematic. The aim of this essay is therefore to explore how trustees use abandonment in practice and how they view the need for statutory regulation.

The essay combines a legal doctrinal method with semi-structured interviews with seven bankruptcy trustees. The doctrinally based part of the essay shows that although abandonment is established in case law, its legal consequences are not fully clarified. In particular, bankruptcies involving environmental issues are repeatedly pointed out as especially challenging. In the legal literature, from authors such as Gregow, Håstad, Möller and Mellqvist, recurring criticism is directed at the lack of regulation, and several authors argue for clearer legislation.

The interviews, however, present a somewhat different picture. The trustees describe abandonment as an established and generally well-functioning tool in their daily work. It is often used for property of low or negative value and often without formal abandonment decisions or specific documentation. According to the trustees, the problems discussed in the literature rarely arise in practice. The majority of the interviewed trustees are therefore against a general legislation, arguing that it could increase administrative work and reduce flexibility, which could ultimately harm the creditors.

At the same time, even trustees who are critical of regulation identify environmental-related bankruptcies and the abandonment of real estate as particularly tricky situations. In these cases, the law feels unclear, and some trustees support having clearer rules or more guiding case law.

Overall, the essay demonstrates a gap between the issues emphasised in the literature and the experiences of bankruptcy trustees in practice. While the literature largely focuses on potential risks and legal uncertainties, the trustees adopt a more pragmatic view, viewing abandonment mainly as a necessary and functional tool. By highlighting this practical perspective, the essay contributes to a more nuanced discussion of abandonment and the need for legislation.

Sammanfattning

Uppsatsen behandlar frågan om konkursförvaltares möjlighet att abandonera egendom i en konkurs samt hur detta institut används i praktiken. Med abandonering avses att konkursförvaltaren avstår från att hantera viss egendom som tillhör konkursboet och i stället överlämnar egendomen till gäldenären. Abandonering saknar uttrycklig lagreglering men har fastslagits i rättspraxis, framför allt genom NJA 2004 s. 777. Samtidigt har abandonering i doktrinen beskrivits som vilande på en osäker grund och i vissa avseenden problematisk. Mot denna bakgrund är syftet med uppsatsen att belysa hur konkursförvaltare i praktiken använder abandonering och hur de ser på behovet av en lagreglering.

Uppsatsen bygger på en kombination av rättsdogmatisk metod och semistrukturerade samtalsintervjuer med sju konkursförvaltare. Den rättsdogmatiska genomgången visar att abandonering är fastslagen i praxis, men att dess rättsliga verkningar inte är fullt klargjorda. Särskilt konkurser med miljörättslig koppling lyfts fram som ett problemområde. I doktrinen, bland annat hos Gregow, Håstad, Möller och Mellqvist, framförs återkommande kritik mot den oreglerade ordningen och flera författare förespråkar en förtydligande lagstiftning.

Intervjuerna med konkursförvaltare ger emellertid delvis en annan bild. Förvaltarna beskriver abandonering som ett etablerat och i huvudsak fungerande arbetsverktyg. Abandonering används regelbundet, främst i relation till lös egendom av lågt eller negativt värde, och ofta krävs inga uttryckliga abandoneringsförklaringar eller någon dokumentation. Förvaltarna framhåller att de problem som lyfts i doktrinen sällan aktualiseras i praktiken. Majoriteten av de intervjuade är därför negativt inställda till en generell lagreglering och menar att en sådan riskerar att leda till ökad administration, vilket i slutändan kan missgynna borgenärskollektivet.

Samtidigt framkommer att även de förvaltare som är negativa till en lagstiftning upplever miljörelaterade konkurser och abandonering av fast egendom som särskilt svårhanterliga. I dessa situationer upplevs rättsläget som oklart och några av förvaltarna uttrycker stöd för en reglering eller en tydligare praxis.

Sammantaget visar uppsatsen på en tydlig skillnad mellan diskussionen om abandonering i doktrinen och konkursförvaltarnas praktiska erfarenheter. Medan doktrinen i stor utsträckning fokuserar på potentiella problem så präglas förvaltarnas syn av ett pragmatiskt förhållningssätt, där abandonering främst ses som ett nödvändigt och fungerande verktyg. Uppsatsen bidrar därmed med ett praktiskt perspektiv till diskussionen om abandonering och nyanserar bilden av behovet av lagreglering.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Abandonering innebär att en konkursförvaltare under pågående konkurs avstår från viss egendom som tillhör konkursboet. Syftet med åtgärden är att undvika kostnader för egendom som bedöms sakna ekonomiskt värde för borgenärerna. Den egendom som abandoneras återgår till konkursgäldenären, och konkursboet befrias därmed som huvudregel från förpliktelser knutna till egendomen.¹

Abandonering är inte reglerad i lag. Högsta domstolen har dock i NJA 2004 s. 777 fastslagit att en konkursförvaltare har rätt att överge egendom och att en sådan förklaring kan återkallas under konkursens gång. Denna återkallelserätt har kritiserats i doktrinen med hänvisning till att den skapar ett osäkert rättsläge för konkursgäldenären och för tredje man.² Abandonering aktualiserar även frågan i vilken utsträckning konkursboet kan frigöra sig från offentligrättsliga förpliktelser som är knutna till egendomen.³

Mot denna bakgrund har flera röster efterlyst en lagreglering.⁴ Bland annat argumenterar justitierådet Gertrud Lennander för att lagstiftaren bör ta ett helhetsgrepp om abandonering. Professor Mikael Möller har i sin tur förespråkat ett tillägg till konkurslagen (1987:672) som innebär att abandonering ska betraktas som en ensidig viljeförklaring som inte fritt kan återkallas.⁵

Diskussionen om abandonering tog fart i doktrinen 1997 under Insolvensrättsligt forum i Uppsala. Där diskuterade Torkel Gregow och Torgny Håstad institutets förankring i den svenska konkursrätten, samtidigt som praktikern Lars Söderqvist beskrev abandonering som en åtgärd som förekommer i nästan varje konkurs.⁶ Trots detta saknas empiriska studier av hur abandonering

¹ Håstad (1997) s. 78 ff.; Möller (2016) s. 46 f.

² SOU 2010:2 s. 430; Möller (2016) s. 61; Keller (2024) s. 296.

³ Håstad (1997) s. 79.

⁴ Jfr Lennanders tillägg i NJA 2004 s. 777; Möller (2016) s. 61; Mellqvist (2022) s. 784.

⁵ NJA 2004 s.777; Möller (2016) s. 61.

⁶ Gregow (1997) s. 72 ff.; Håstad (1997) s. 78 ff.; Söderqvist (1997) s. 94.

faktiskt tillämpas i konkursförvaltning. Det är denna kunskapslucka som har motiverat uppsatsens inriktning.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att belysa hur ett mindre urval konkursförvaltare använder möjligheten till abandonering och hur de ser på behovet av en lagreglering. Uppsatsens empiriska del består av intervjuer med sju konkursförvaltare. Jag gör därför inte anspråk på att presentera ett generaliserbart resultat. I stället fångar intervjuerna individuella erfarenheter och resonemang som bidrar med ett praktiskt perspektiv till den rättsvetenskapliga diskussionen om abandonering.

För att sätta dessa erfarenheter i ett större sammanhang jämförs konkursförvaltarnas resonemang med hur abandonering har behandlats i praxis och doktrin.

Syftet uppnås genom att följande frågeställningar besvaras:

- Hur beskriver de intervjuade konkursförvaltarna att abandonering används i praktiken?
- Vilken inställning har de intervjuade konkursförvaltarna till en lagreglering av abandonering?
- I vilken mån skiljer sig deras resonemang från de synsätt som framträder i praxis och doktrin?

1.3 Avgränsningar

Perspektiv från andra aktörer, såsom representanter för borgenärer, hyresvärdar och det allmänna, har inte inhämtats med hänsyn till uppsatsens begränsade omfattning. Vidare innehåller diskussionsdelen ingen normativ bedömning av konkursförvaltarnas ståndpunkter. I stället jämförs deras resonemang med de synsätt som framträder i rättskällorna.

Avslutningsvis utgår jag från att en läsare som intresserar sig för abandonering har grundläggande kunskaper i konkursrätt. Någon utförlig genomgång av konkursinstitutet lämnas därför utanför uppsatsens ram.

1.4 Metod

1.4.1 Anpassad rättsdogmatisk metod

Det råder delade meningar om vad som avses med en rättsdogmatisk metod och vilka källor som ingår i den.⁷ Att fördjupa sig i denna metodologiska diskussion är dock inte syftet med uppsatsen. I stället utgår jag från en minimalistisk definition, formulerad av Mattias Hjertstedt, enligt vilken den rättsdogmatiska metoden innebär att analysera vad som utgör gällande rätt genom tolkning av auktoritativa rättskällor.⁸

Inom rättsvetenskapen betraktas lagstiftning som den mest auktoritativa rättskällan, följd av förarbeten, praxis och i mer omdiskuterad omfattning, doktrin.⁹ Eftersom abandonering inte är lagreglerad saknas lagtext att analysera. Den rättsdogmatiska delen av uppsatsen bygger därför på praxis och doktrin.

Källmaterialet behandlas inte enbart i syfte att fastställa gällande rätt, utan även för att belysa hur frågan om en lagreglering av abandonering har diskuterats. Mot denna bakgrund har jag valt att benämna metoden som en anpassad rättsdogmatisk metod. Det innebär att gällande rätt i fråga om abandonering först redogörs för, varefter olika synsätt på behovet av lagreglering presenteras.

1.4.2 Semistrukturerade samtalsintervjuer

⁷ Hjertstedt (2019) s. 166 f.

⁸ Ibid. s. 167.

⁹ Ibid. s. 169.

Uppsatsens syfte är att utröna hur konkursförvaltare använder sig av abandonering och hur de ser på en potentiell lagreglering. En kvalitativ metod är därför mer ändamålsenlig än en kvantitativ, eftersom fokus ligger på att förstå uppfattningar och erfarenheter snarare än att mäta frekvens.¹⁰

Jag valde att genomföra semistrukturerade samtalsintervjuer eftersom metoden möjliggör att följa upp resonemang och spontana tankebanor på ett sätt som ett frågeformulär inte hade tillåtit.¹¹ Valet motiveras även av att jag i förväg inte visste vilka perspektiv och erfarenheter intervjupersonerna skulle föra fram. En flexibel intervjumetod med möjlighet till följdfrågor bedömdes därför som särskilt lämplig. Metodvalet påverkades också av uppsatsens begränsade tid och omfång, vilket gjorde intervjuer med ett mindre antal deltagare till det mest genomförbara alternativet.

1.4.2.1 Urval av intervjupersoner

Föremålet för intervjuerna har avgränsats till konkursförvaltare, eftersom det är dessa som fattar beslut om abandonering. Den initiala rekryteringen skedde genom att jag via min handledare erhöll kontaktuppgifter till tre konkursförvaltare verksamma i Skåne. Dessa förfrågningar resulterade i två intervjuer.

I slutet av respektive intervju ombads intervjupersonerna att rekommendera ytterligare förvaltare som kunde vara relevanta att kontakta. Totalt tillfrågades tretton konkursförvaltare, varav sju samtyckte till att bli intervjuade. Samtliga sju intervjuer genomfördes. Majoriteten av intervjupersonerna, sex stycken, är verksamma i Skåne.

Antalet respondenter har valts utifrån en avvägning mellan att undvika ett alltför litet material, som skulle försvåra en meningsfull diskussion, och ett alltför omfattande material, som skulle ha försvårat en analys inom ramen för uppsatsens tidsmässiga begränsningar. I kvalitativa studier finns inget absolut

¹⁰ Esaiasson m.fl. (2024) s. 44.

¹¹ Ibid. s. 338.

korrekt antal intervjuer. I stället avgör studiens syfte och datans mättnadsgrad när materialet är tillräckligt.¹²

Målsättningen har varit att samla in exempel på de inställningar och motiveringar som konkursförvaltare har beträffande en lagreglering av abandonering. Efter den sjunde intervjun bedömde jag att mättnadsgraden, med hänsyn till uppsatsens syfte och omfattning, var tillräcklig.

1.4.2.2 Förberedelse och utformning av intervjuguide

Intervjupersonerna kontaktades via e-post, där jag kort beskrev uppsatsens ämne, syfte och vad intervjun skulle handla om. Vid visat intresse bokades datum, tid och format för intervjun, antingen fysiskt eller digitalt.

Inför intervjun skickade jag ett skriftligt underlag med övergripande information samt ett antal frågor. Syftet var att ge intervjupersonerna möjlighet att reflektera över ämnet i förväg och därigenom skapa förutsättningar för ett mer fördjupat samtal. Det tydliggjordes att frågorna inte var begränsande för intervjuens innehåll och att jag var intresserad av deras tankar om abandonering i ett bredare perspektiv.

Intervjuguiden (bilaga A) utformades med utgångspunkt i uppsatsens frågeställningar. Frågorna var öppna och breda för att fånga en mångfald av resonemang. De kompletterades med så kallade probingfrågor, vars syfte var att fördjupa och klargöra intervjupersonens svar.¹³ Intervjuguiden fungerade som ett stöd snarare än ett fast manus, och under intervjuerna anpassade jag både ordningsföljd och formuleringar utifrån intervjupersonens resonemang.

1.4.2.3 Genomförande av intervjuerna

Intervjuerna genomfördes antingen på intervjupersonernas arbetsplatser eller via digitala videomöten. Jag valde att inte spela in intervjuerna, eftersom jag bedömde att inspelning skulle kunna göra intervjupersonerna mindre benägna

¹² Kvale och Brinkmann (2014) s. 156; Esaiasson m.fl. (2024) s. 358 f.

¹³ Esaiasson m.fl. (2024) s. 348.

att tala helt öppet om sina arbetssätt och åsikter. I stället förde jag löpande anteckningar som minnesstöd.

Intervjuerna varade mellan 30 och 60 minuter och hade en semistrukturerad form. Jag utgick från intervjuguiden men lät samtalet röra sig fritt inom ramen för ämnet abandonering. Denna flexibilitet gjorde det möjligt för intervjuerna att utveckla sina resonemang och introducera perspektiv som jag inte i förväg hade förutsett.¹⁴

1.4.2.4 Bearbetning och analys av intervjumaterialet

Direkt efter varje intervju renskrev jag anteckningarna för att innehållet inte skulle påverkas av senare intervjuer. Redan vid renskrivningen gjordes ett första urval, där artighetsutbyten, sidospår eller detaljer utan relevans för uppsatsens syfte sorterades bort.

Varje sammanställning skickades därefter till intervjupersonen för så kallad respondentvalidering. Detta gav intervjuerna möjlighet att korrigera, förtydliga eller utveckla sina resonemang.¹⁵ Därefter organiserades materialet tematiskt. Tematiseringen skedde induktivt, vilket innebär att teman identifierades utifrån det som faktiskt framkom i intervjuerna, snarare än utifrån på förhand givna kategorier.¹⁶

När samtliga intervjuer sammanställts läste jag igenom materialet flera gånger för att skapa en helhetsbild. Därefter identifierade jag återkommande teman samt likheter och skillnader mellan intervjuerna. Enskilda intervjuer redovisas inte separat, utan resultatet redovisas på en övergripande nivå.

1.4.2.5 Metodologiska reflektioner och begränsningar

Urvalsmetoden medför att resultatet inte är generaliserbart. Detta beror både på den geografiska fördelningen och på att respondenterna rekommenderat varandra samt i flera fall arbetar på samma byrå. Det kan finnas regionala skillnader eftersom olika delar av landet har olika typer av industrier, vilket

¹⁴ Kvale och Brinkmann (2014) s. 156.

¹⁵ Ibid. s. 227 f.

¹⁶ Esaiasson m.fl. (2024) s. 356.

aktualiserar olika frågor. Underlaget i denna uppsats är dock för litet för att möjliggöra sådana jämförelser.

Att resultaten inte går att generalisera innebär dock inte att uppsatsen saknar värde. Uppsatsen kommer att göra att läsaren förstår hur enskilda konkursförvaltare resonerar kring abandonering samt belysa att det finns en variation i synsätt, vilket kan vara relevant för framtida forskning eller för en diskussion om lagstiftning.

Att flera av respondenterna tillhör samma professionella krets, och i vissa fall även arbetar på samma arbetsplats kan i teorin innebära en risk för att svaren blir likartade. Detta kan ske genom att frågorna har diskuterats internt eller om liknande arbetsmetoder har utvecklats inom samma organisation. Men intervjuerna stöder inte detta. Tvärtom beskriver konkursförvaltarna individuella arbetssätt och resonemang, och även om de menar att det finns viss branschpraxis i flera frågor landar de i olika slutsatser beträffande om abandonering bör lagregleras.

Utan inspelning kan vissa detaljer ha försvunnit. Jag är även medveten om att min egen förförståelse kan ha påverkat både frågorna och tolkningen av materialet. För att motverka detta har respondenterna kunnat granska och korrigera mina sammanställningar och jag har arbetat med öppna frågor samt löpande stämt av att jag förstått deras svar. Tillsammans bidrar dessa åtgärder till att minska risken för att mitt inflytande påverkat resultaten.¹⁷

1.5 Forskningsläge & material

Frågan om abandonering har behandlats i begränsad omfattning i den rättsvetenskapliga litteraturen. Därutöver har ett mindre antal kandidatuppsatser och examensarbeten skrivits på området. Lagstiftarens, rättstillämparens och doktrinen syn på en möjlig reglering av abandonering har berörts fragmentariskt i olika arbeten, men någon samlad framställning saknas. Särskilt kan

¹⁷ Esaiasson m.fl. (2024) s. 351.

konstateras att frågan ännu inte har utretts ur ett praktiskt perspektiv. Denna kunskapslucka utgör en central utgångspunkt för uppsatsen och motiverar valet av ämne.

För att utröna gällande rätt beträffande abandonering används NJA 2004 s. 777 som fastslår en abandoneringsrätt, samt MÖD 2015:19, som begränsar denna rätt beträffande miljöfarligt avfall.

Det övriga materialet består av ett betänkande, SOU 2010:2, samt litteratur skriven av olika experter inom insolvensrätt. Eftersom betänkandet inte ledde till någon lagändring används det inte för att tolka gällande rätt, utan för att illustrera lagstiftarens intresse i frågan. En särskilt viktig källa är diskussionen vid Insolvensrättsligt forum i Uppsala 1997. Även om denna källa är äldre, är diskussionen inte bunden till sin samtid. De problem som identifierades är fortfarande relevanta, även med hänsyn till den praxis som tillkommit därefter.¹⁸

1.6 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i fyra kapitel. Det första kapitlet introducerar ämnet, uppsatsens syfte, frågeställningar, avgränsningar och metod. Kapitel två behandlar relevanta delar av konkursinstitutet och hur abandonering har behandlats i ett betänkande, praxis och doktrin. I kapitel tre presenteras intervjuresultatet tematiskt med fokus på abandoneringens praktiska funktion och de intervjuade konkursförvaltarnas syn på lagreglering. Det fjärde kapitlet utgör den avslutande diskussionen, där intervjuresultaten jämförs med synen i betänkandet, praxis och doktrin.

¹⁸ Jfr Keller (2024) s. 279; Mellqvist (2022) s. 773; Möller (2016) s. 32.

2 Abandonering i svensk rätt

2.1 Konkursrättsliga utgångspunkter

Efter ett konkursbeslut utser tingsrätten enligt 7 kap. 2 § konkurslagen en konkursförvaltare med uppgift att företräda och förvalta konkursboet. Förvaltarens inleder arbetet med att utreda gäldenärens ekonomiska situation genom en boutredning och upprättar en bouppteckning över tillgångar och skulder.¹⁹ Konkursens förlopp redovisas därefter i förvaltarberättelsen, vars syfte är att ge borgenärerna insyn i förfarandet.²⁰

Konkursförvaltaren har ett långtgående utrymme att självständigt fatta beslut rörande boets förvaltning.²¹ Förvaltaren ska enligt 7 kap. 8 § konkurslagen tillvarata borgenärskollektivets gemensamma intresse och verka för en förmånlig och skyndsam avveckling av boet. Detta innebär att besluten ska fattas utifrån vad som ger det bästa samlade ekonomiska utfallet, snarare än med hänsyn till enskilda borgenärers individuella intressen.²²

Syftet med konkursförfarandet är att realisera gäldenärens tillgångar och fördela behållningen mellan borgenärerna i enlighet med förmånsrättsordningen. Konkurskostnader och massafordringar har företräde framför konkursfordringar och ska betalas innan någon utdelning kan ske.²³ Till konkurskostnader hör bland annat konkursförvaltarens arvode, vilket kan komma att betalas av staten om boets medel inte är tillräckliga.²⁴ Massafordringar avser fordringar som riktar sig mot konkursboet och som uppkommit efter konkursutbrottet.²⁵

Först när konkurskostnader och massafordringar har reglerats aktualiseras konkursfordringarna, det vill säga fordringar som uppkommit före konkursutbrottet.²⁶ Ordningen för utdelningen framgår av förmånsrättslagen

¹⁹ 7 kap. 13 § konkurslagen; Mellqvist och Welamson (2017) s. 170.

²⁰ 7 kap. 15 § konkurslagen; Mellqvist och Welamson (2017) s. 172 f.

²¹ Mellqvist och Welamson (2017) s. 90.

²² Ibid. s. 25.

²³ Ibid. s. 249 ff.

²⁴ 14 kap. 1 § konkurslagen; Mellqvist och Welamson (2017) s. 251.

²⁵ Mellqvist och Welamson (2017) s. 87.

²⁶ Ibid. s. 87.

(1970:979). Fordringar med särskild förmånsrätt, såsom panträtter, samt fordringar med allmän förmånsrätt ges företräde framför fordringar utan förmånsrätt. Dessa sistnämnda benämns oprioriterade och har inbördes lika rätt till utdelning.²⁷

Miljörelaterade fordringar har ingen lagstadgad förmånsrätt. Samtidigt innebär utvecklingen i Mark- och miljööverdomstolens praxis att konkursboet i vissa fall kan bli ansvarigt för miljörelaterade krav som gäldenären ansvarade för före konkursutbrottet. Enligt miljöbalken är det primärt verksamhetsutövaren som är skyldig att återställa skador från miljöfarlig verksamhet. I Mark- och miljööverdomstolens praxis har konkursboet ansetts vara verksamhetsutövare både när boet fortsatt att bedriva gäldenärens verksamhet och när boet enbart har förvarat miljöfarligt material.²⁸

Att konkursboet tillskrivs ansvar även i rena förvaringssituationer, i kombination med att domstolen har slagit fast att konkursförvaltare inte får abandonera miljöfarligt avfall, har kritiserats. Kritiken tar sikte på att denna ordning anses vara oförenlig med det konkursrättsliga systemets grundläggande principer.²⁹

Mot denna bakgrund framstår abandonering som ett verktyg som konkursförvaltaren kan använda för att begränsa konkurskostnaderna. Genom att avstå egendom som saknar ekonomiskt värde kan förvaltaren undvika att lägga tid på tillgångar som inte ger något nettotillskott till boet. På så sätt minskar konkurskostnaderna och utrymmet för utdelning till borgenärskollektivet ökar.

2.2 Allmänt om abandonering

Abandonering av egendom är inte reglerad i svensk lag. Rättsfiguren fick sitt namn och definition genom NJA 2004 s. 777, där Högsta domstolen definie-

²⁷ Mellqvist och Welamson (2017) s. 199 f.

²⁸ MÖD 2015:19; Schytzer (2025) s. 44 f.

²⁹ MÖD 2015:19; Schytzer (2025) s. 47; Keller (2020) s. 102 f.

rade abandonering som ”[...] förhållandet att en konkursförvaltare under pågående konkurs låter viss egendom utgå ur boet och i stället lämnar egendomen till gäldenären som därmed återfår rådigheten över denna”.³⁰ I avgörandet bekräftades att konkursförvaltare har en allmän rätt att abandonera egendom. Domstolen slog även fast att förvaltaren har rätt att fritt återkalla sin abandoneringsförklaring fram till dess att konkursen avslutas.

Enligt Kronofogdemyndighetens handbok för konkurstillsyn innebär abandonering att egendomen inte längre omfattas av konkursboets egendomsbeslag. Konkursboet befrias därmed från kostnader hänförliga till innehavet, och den rättsliga rådigheten över egendomen återgår till konkursgäldenären.³¹

En konkursförvaltare kan ha skäl att abandonera egendom därför att den har ett negativt värde för konkursboet. Det kan bero på att egendomen har ett obefintligt marknadsvärde såsom avfall. Det kan även vara fråga om egendom som i och för sig har ett positivt marknadsvärde, men där kostnaderna för försäljning överstiger den förväntade intäkten. Genom abandonering kan konkursförvaltaren i dessa situationer undvika att boet belastas med onödiga utgifter och därigenom maximera utdelningen till borgenärerna.³²

I doktrinen beskrivs abandonering som en åtgärd som kan vidtas när som helst under konkursens gång och som inte är föremål för några formkrav. Förvaltaren kan lämna en uttrycklig abandoneringsförklaring, men egendom kan även abandoneras konkludent genom att den lämnas ohanterad under konkursen och därmed abandoneras vid konkursens slut.³³

2.3 Abandonering i praxis

2.3.1 NJA 2004 s.777

³⁰ NJA 2004 s. 777.

³¹ Kronofogdemyndigheten (2024) s. 120.

³² Håstad (1997) s. 78 ff.; Möller (2016) s. 46 f.

³³ Keller (2020) s. 254; Möller (2016) s. 46; Håstad (1997) s. 62.

Frågan i målet var om en konkursgäldenär hade rätt att väcka talan mot Kronofogdemyndighetens beslut om exekutiv försäljning av två fastigheter. Avgörande för bedömningen var om fastigheterna ingick i konkursboet. Gäldenären gjorde gällande att konkursförvaltaren hade avstått fastigheterna till honom genom abandonering, medan konkursförvaltaren hävdade att han visserligen hade abandonerat fastigheterna men därefter återkallat beslutet.

Högsta domstolen hade således att pröva dels om konkursförvaltaren över huvud taget har rätt att abandonera egendom, dels om ett beslut om abandonering kan återkallas.

I sina kortfattade domskäl konstaterade domstolen att konkurslagen inte kan tolkas som att den innehåller något hinder mot abandonering. Vidare konstaterades att gäldenären under konkursen saknar rådighet över sin egendom. Av detta följer att konkursboet och gäldenären inte kan betraktas som två självständiga rättssubjekt som kan ingå bindande avtal med varandra. Mot denna bakgrund uttalade domstolen att abandonering inte kan anses utgöra en rättshandling som binder konkursboet gentemot gäldenären så länge konkursen pågår.

Högsta domstolen fann därför att konkursförvaltaren hade rätt att abandonera egendomen och att senare återkalla sitt tidigare ställningstagande. Följaktligen ansågs gäldenären sakna behörighet att föra talan mot Kronofogdemyndighetens beslut om exekutiv försäljning.

Det som särskilt utmärker NJA 2004 s. 777 är det tillägg som justitierådet Gertrud Lennander fogade till domen. Lennander konstaterar inledningsvis att abandonering inte utgör ett erkänt rättsinstitut i svensk rätt och att lagstiftaren inte synes ha övervägt existensen av en abandoneringsrätt. Detta menar hon kan utläsas av hur bestämmelserna i 3 kap. 8 och 9 §§ konkurslagen är utformade. Enligt Lennander ger reglernas konstruktion inget stöd för att konkursboet ensidigt skulle kunna överge egendom.

Lennander pekar på flera problem med abandonering. Särskilt uppmärksammar hon svårigheterna kring konkursboets möjlighet att befria sig från ansvar

för abandonerad egendom, exempelvis ansvar kopplat till miljön och andra offentligrättsliga förpliktelser. Hon lyfter även fram problem som kan uppstå i relationen mellan konkursboet och gäldenären, bland annat när det gäller kostnadsansvar för egendomen.

Lennander anser att dessa frågor är av sådan komplexitet att de inte lämpar sig för att lösas successivt genom rättsprocesser. I stället argumenterar hon för att det är lagstiftarens uppgift att ta ett samlat grepp om frågan om abandonering.

2.3.2 MÖD 2015:19

MÖD 2015:19 klargör att det inte är möjligt att genom abandonering undgå ansvar för miljöfarligt avfall. Målet rörde ett bolag som försatts i konkurs och där frågan uppkom om konkursboet var skyldigt att betala miljötillsynsavgift. Avgiften avsåg tillsynsåtgärder kopplade till miljöfarligt avfall som förvarades på en fastighet som ingick i konkursen. Konkursboet gjorde gällande att fastigheten och avfallet hade abandonerats kort efter konkursutbrottet och att boet därmed inte längre kunde anses ansvarigt.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterade att förvaringen av det aktuella avfallet utgjorde miljöfarlig verksamhet och att tillsynsavgift enligt miljöbalken ska betalas av verksamhetsutövaren. Vid bedömningen av vem som är verksamhetsutövare fäste domstolen särskild vikt vid faktisk och rättslig rådhets över verksamheten och avfallet. Domstolen fann att konkursboet genom konkursbeslutet hade övertagit kontrollen över fastigheten och därmed skulle betraktas som verksamhetsutövare i miljörättslig mening.

Domstolen konstaterade vidare att det enligt civilrättslig praxis finns en möjlighet för konkursförvaltare att abandonera egendom. Att acceptera abandonering i detta sammanhang skulle dock, enligt domstolen, innebära att det miljörättsliga systemet undergrävs, eftersom tillsynsmyndigheten då skulle sakna en betalningsansvarig motpart.

Avgörandet innebär således att miljöfarligt avfall inte kan abandoneras på ett sätt som befriar konkursboet från tillhöriga offentligrättsliga förpliktelser.

2.4 SOU 2010:2

År 2007 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att bland annat se över förfarandet för företagsrekonstruktioner och dess relation till konkursförfarandet.³⁴ Utredningsarbetet resulterade i slutbetänkandet Ett samlat insolvensförfarande – förslag till ny lag (SOU 2010:2). I betänkandet föreslogs att reglerna om konkurs och företagsrekonstruktion skulle samordnas i en ny insolvenslag.³⁵ Utredningen behandlade även, om än översiktligt, frågan om abandonering av egendom.

Professor Mikael Möller, som var förordnad som expert i utredningen, konstaterade att den grundläggande bestämmelsen om vad som ska ingå i konkursboet inte borde ändras i sak. Mot bakgrund av de tolkningssvårigheter som uppstått efter Högsta domstolens avgörande i NJA 2004 s. 777 ansåg han emellertid att det fanns ett behov av att lagreglera abandonering. Utredningen föreslog därför att ett nytt tredje stycke skulle införas i 3 kap. 3 § konkurslagen.³⁶

Förslaget innebar en tydlig avvikelse från den ordning som Högsta domstolen ger uttryck för i NJA 2004 s. 777, där konkursförvaltaren ansågs ha möjlighet att fritt återkalla ett beslut om abandonering. Enligt utredningens förslag skulle abandonering i stället betraktas som en ensidig viljeförklaring från konkursboet till gäldenären, vilken är bindande för boet. En återkallelse skulle därmed endast vara möjlig i den mån det följer av allmänna avtalsrättsliga ogiltighetsgrunder.³⁷

Utredningen mötte omfattande kritik och ledde inte till någon efterföljande proposition. Kritiken avsåg bland annat utredarens sätt att bedriva utredningsarbetet, till exempel för att flera förslag inte ansågs vara tillräckligt empiriskt

³⁴ SOU 2010:2 s. 31.

³⁵ Ibid. s. 37.

³⁶ Ibid. s. 430.

³⁷ Ibid. s. 430.

underbyggda.³⁸ Samtidigt bör det noteras att kritiken inte omfattade samtliga delar av betänkandet. Enligt Möller har det exempelvis inte riktats någon kritik mot förslaget att införa en lagstadgad rätt till abandonering.³⁹

2.5 Abandonering i doktrinen

2.5.1 Insolvensrättsligt forum

2.5.1.1 Torkel Gregow

Vid insolvensrättsligt forum 1997 framförde dåvarande justitierådet Torkel Gregow flera invändningar mot ett abandoneringsinstitut. Han hade svårt att se hur lagstiftningen skulle kunna medge abandonering, eftersom ett övergivande av viss egendom strider mot tanken att konkursboet ska avvecklas i sin helhet.⁴⁰ Gregow pekar även på praktiska problem som kan uppkomma till följd av abandonering, exempelvis de svårigheter som kan drabba en hyresvärd när abandonerad egendom förvaras i en hyrd lokal.⁴¹

Hyresvärderna tvingas då vända sig till gäldenären för att få ersättning för hyra eller kostnader för bortskaffande av egendomen. Eftersom gäldenären befinner sig i konkurs är det dock sannolikt att denne saknar medel. Gregow framhåller därför att konkursboets ansvar efter abandonering bör klargöras. Han pekar vidare på risken för att det allmänna kan belastas med ökade kostnader, exempelvis vid miljöfarlig verksamhet.⁴²

Slutligen påpekar Gregow att om konkursgäldenären är en juridisk person som upplöses till följd av konkursen, riskerar den abandonerade egendomen

³⁸ SOU 2010:2 s. 493.

³⁹ Möller (2016) s. 63.

⁴⁰ Gregow (1997) s. 73 f.

⁴¹ Ibid. s. 76.

⁴² Ibid. s. 76.

att bli herrelös. Detta kan medföra betydande problem, särskilt när det rör sig om egendom som kan orsaka miljöskada.⁴³

2.5.1.2 Torgny Håstad

I sitt inledningsanförande ställde Håstad frågan om abandonering är möjlig enligt svensk rätt.⁴⁴ Han konstaterar senare att det inte råder någon tvekan om att ett konkursbo kan avstå från egendom till förmån för gäldenären. De problem som Håstad identifierar rör i stället i vilken utsträckning konkursboet kan frigöra sig från offentligrättsliga förpliktelser som är knutna till egendomen.⁴⁵

Som exempel på situationer där abandoneringsproblematiken ställs på sin spets lyfter han fram mervärdesskattefordringar samt kostnader för omhändertagande av miljöfarligt avfall.⁴⁶ Håstad anser vidare att kompetensuppdelningen mellan allmänna domstolar och specialdomstolar leder till att konkursrättsliga synpunkter får stå tillbaka för offentligrättsliga specialintressen. Han menar därför att lagstiftaren bör tydliggöra hur olika offentligrättsliga regler, exempelvis miljöskyddsregler, ska hanteras vid konkurs.⁴⁷

2.5.1.3 Lars Söderqvist

Lars Söderqvist deltog i debatten vid insolvensrättsligt forum i egenskap av verksam advokat. Han framhöll att abandonering är något som de flesta konkursförvaltare ägnar sig åt i nästan varje konkurs. Söderqvist betonar vidare att konkursförvaltarens uppgift är att tillföra boet tillgångar och att abandonering därför i vissa fall inte är ett val utan en skyldighet.⁴⁸

2.5.2 Mikael Möller

Mikael Möller är professor i civilrätt och ordförande i Stiftelsen Insolvensrättsligt forum. Han har publicerat ett flertal böcker, artiklar och betänkanden

⁴³ Gregow (1997) s. 76 f.

⁴⁴ Håstad (1997) s. 79.

⁴⁵ Ibid. s. 98 f.

⁴⁶ Ibid s. 84 f.

⁴⁷ Ibid. s. 98 f.

⁴⁸ Söderqvist (1997) s. 96.

samt medverkat som expert i SOU 2010:2.⁴⁹ I sina senare uttalanden har han bekräftat sitt stöd för det förslag om reglering av abandonering som lades fram i utredningen.⁵⁰

Möller har kritiserat NJA 2004 s. 777 och menar att domens knapphändiga motivering skapar betydande oklarheter. Han uttrycker ett tydligt motstånd mot den fria återkallelserätten, särskilt med hänsyn till dess konsekvenser för tredje man.⁵¹

2.5.3 Mikael Mellqvist

Mikael Mellqvist är f.d. lagman vid Gotlands tingsrätt och har publicerat flera verk inom insolvensrätten.⁵²

Mellqvist anser att det finns skäl för en lagstiftning som klargör rättsläget kring abandonering.⁵³ I hans förslag införs ett tredje stycke i 3 kap. 3 § konkurslagen, enligt vilken egendom som konkursboet uttryckligen avstår från att omhänderta inte omfattas av konkursbeslaget. Den föreslagna lagändringen skulle innebära ett avsteg från gällande rätt, eftersom konkursboets avstående enligt förslaget ska utgöra en uttrycklig och bindande rättshandling som inte kan återkallas.⁵⁴

2.5.4 Marek Keller

Marek Keller är verksam advokat och doktor i civilrätt vid Uppsala universitet.⁵⁵ I en festskrift till Mikael Möller från 2024 behandlar han frågan om när de civilrättsliga verkningarna av abandonering inträder. Keller konstaterar att det nuvarande rättsläget i flera avseenden är otillfredsställande, vilket i stor

⁴⁹ “Norstedts Juridik Mikael Möller”, åtkomstdatum 5 januari 2026, <https://www.nj.se/expert/mikael-moller-0920>.

⁵⁰ Möller (2016) s. 61.

⁵¹ Ibid. s. 61.

⁵² “Norstedts Juridik Mikael Mellqvist”, åtkomstdatum 3 januari 2026, <https://www.nj.se/expert/mikael-mellqvist-1176>.

⁵³ Mellqvist (2022) s. 784.

⁵⁴ Ibid. s. 773.

⁵⁵ “CMS Wistrand Marek Keller”, åtkomstdatum 6 januari 2026, <https://cms.law/sv/swe/people/marek-keller>

utsträckning beror på den praxis som innebär att abandonering inte anses utgöra en bindande disposition.⁵⁶

Keller har även kritiserat Mark- och miljööverdomstolens avgörande i MÖD 2015:19 och menar att domstolen låtit miljörättsliga intressen styra ett insolvensrättsligt förfarande. Enligt Keller har domstolen, utan lagstöd, skapat en ny form av prioritet för vissa miljöfordringar.⁵⁷

Keller anser dock att de brister som finns i regleringen av abandonering inte är av en sådan omfattning att de motiverar en omstrukturering av regleringen om konkursbeslag. Han menar att abandonering kan fungera väl utan omfattande lagändringar och att en förändring i praxis kan vara tillräcklig. Som exempel föreslår han att abandonering bör göras bindande under pågående konkurs och endast kunna angripas med stöd av avtalsrättsliga regler.⁵⁸

⁵⁶ Keller (2024) s. 296.

⁵⁷ Keller (2020) s. 102 f.

⁵⁸ Keller (2024) s. 296.

3 Intervjuresultat

3.1 Abandonering i praktiken

3.1.1 Praktiskt och vanligt förfarande

Ett genomgående tema i intervjumaterialet är att abandonering beskrivs som ett etablerat och vanligt inslag i konkursförvaltarens arbete. Samtliga intervjupersoner uppger att de regelbundet abandonerar egendom i konkurser. En av förvaltarna uppskattar att abandonering sker i omkring en tredjedel av de konkurser han handlägger, medan en annan beskriver situationer där upp till 90 procent av egendomen i en verksamhetslokal lämnas kvar efter att egendom som bedömts ha värde har tagits om hand.

En annan tydlig gemensam nämnare är att abandonering främst aktualiseras i relation till lös egendom. Det rör sig ofta om inventarier som lämnats kvar i verksamhetslokaler, såsom kontorsmöbler, maskiner eller förbrukningsvaror. Gemensamt för denna egendom är att kostnaderna för att sälja den överstiger det potentiella försäljningsvärdet. Egendomen kan i sig ha ett marknadsvärde, men detta täcker inte kostnaderna för förvaltarens arbete och de kostnader som är förenade med en försäljning. I dessa situationer beskrivs abandonering som det självklara valet för att undvika att konkursboet belastas med ytterligare kostnader.

Medan abandonering av lös egendom beskrivs som både vanligt och i stort sett oproblematiskt, framstår abandonering av fast egendom som betydligt mer ovanligt. De intervjuade förvaltarna uppger att de sällan, eller aldrig, har abandonerat fast egendom. När abandonering av fastigheter ändå aktualiseras beskrivs situationerna som särskilt problematiska. Det kan röra sig om fastigheter i mycket dåligt skick, belägna på orter med obefintlig efterfrågan, eller fastigheter där kostnaderna för sanering vida överstiger ett eventuellt marknadsvärde. En intervjuperson ger exempel på en nedgången fastighet i ett område där det redan fanns ett överskott av liknande objekt, vilket i praktiken

omöjliggjorde en försäljning. Samtidigt framgår att förvaltarna i regel försöker undvika att abandonera fast egendom genom att undersöka alternativa försäljningsmöjligheter.

Flera intervjupersoner framhåller att abandonering ofta är en nödvändig förutsättning för att konkursen ska kunna genomföras effektivt. Utan möjlighet att avstå från viss egendom riskerar konkursboet att belastas med tillgångar som inte bidrar till någon utdelning, vilket i förlängningen missgynnar borgenärskollektivet. Abandonering beskrivs därför som ett naturligt och i huvudsak oproblematiskt inslag i konkursförvaltningen. Intervjupersonerna kopplar genomgående abandonering till konkursförvaltarens grundläggande uppdrag att tillvarata borgenärskollektivets gemensamma intressen. Som en av intervjupersonerna uttrycker det kan en konkursförvaltare inte hantera varje tillgång ”bara för att den finns”.

Ur ett praktiskt perspektiv innebär abandonering att konkursboet upphör att hantera egendomen. När lös egendom lämnas kvar i en verksamhetslokal innebär detta ofta att ansvaret i praktiken övergår på fastighetsägaren. Intervjupersonerna beskriver att detta sällan leder till större konflikter och att beslut om abandonering i regel accepteras av berörda parter. En intervjuperson sammanfattar detta genom att konstatera att ”det funkar i praktiken”.

3.1.2 Abandoneringens informella karaktär

Av intervjuerna framgår att abandonering ofta sker utan skriftliga meddelanden eller särskild dokumentation. Flera konkursförvaltare uppger att abandonering av lös egendom sällan synliggörs utåt. I stället upphör konkursboet helt enkelt att hantera egendomen. En intervjuperson beskriver att det vanligtvis räcker att muntligen meddela fastighetsägaren att konkursboet inte gör anspråk på den kvarlämnade egendomen. Någon skriftlig förklaring lämnas som regel inte, såvida inte hyresvärden begär det. En annan intervjuperson uttrycker detta som att det är ”onödigt att väcka den björn som sover”, eftersom ett formellt klagorande i vissa fall riskerar att ge upphov till diskussioner som annars inte hade uppkommit.

Den informella hanteringen är särskilt tydlig vid abandonering av egendom av lågt värde, såsom kontorsmöbler och förbrukningsvaror. I dessa fall beskriver flera konkursförvaltare hur de tar hand om den egendom som bedöms ha värde och lämnar resten kvar i lokalen.

Samtidigt visar intervjumaterialet att graden av formalitet varierar beroende på egendomens art och värde. När abandonering avser egendom av större värde uppger flera förvaltare att åtgärden i regel dokumenteras. Ett exempel som nämns är större maskiner i industrilokaler, såsom ventilationsanläggningar, som i bokföringen kan vara upptagna till betydande belopp. I dessa situationer kan det enligt intervjupersonen framstå som anmärkningsvärt för en utomstående att ingen försäljning skett, vilket gör att abandoneringen redovisas i förvaltarberättelsen.

När det gäller abandonering av fast egendom beskrivs hanteringen som mer formaliserad. En intervjuperson med erfarenhet av att abandonera fast egendom uppger att tillsynsmyndigheten då hörs och att abandoneringen tydligt framgår av konkursens handlingar. Detta står i kontrast till abandonering av lös egendom av mindre värde, där dokumentation ofta helt saknas.

Sammantaget visar intervjumaterialet att abandonering i stor utsträckning präglas av flexibilitet och låg grad av formalisering. Samtidigt pekar variationerna i intervjusvaren på att graden av dokumentation och kommunikation anpassas efter egendomens värde och omständigheterna i den enskilda konkursen.

3.2 Inställningar till lagreglering

3.2.1 Majoriteten vill inte se en lagreglering

Samtliga intervjupersoner beskriver abandonering som ett praktiskt och vanligt inslag i konkursförvaltning. Däremot varierar uppfattningarna om behovet av lagreglering. Majoriteten av de intervjuade är skeptiska och vill behålla

den oreglerade ordningen, medan ett mindre antal förvaltare ser ett behov av tydligare regler.

Inställningen till lagstiftning framstår som nära kopplad till praktisk erfarenhet. Ju smidigare abandonering fungerar i det egna arbetet, desto mindre upplevs behovet av lagstiftning. Förvaltare som sällan stöter på problem i samband med abandonering ser i regel inga tydliga fördelar med att införa nya regler.

Konkurser med miljörättslig koppling, exempelvis där miljöfarligt avfall förekommer, lyfts dock genomgående fram som särskilt problematiska. Förvaltare som förespråkar en lagreglering menar att praxis från Mark- och miljööverdomstolen skapar osäkerhet och att en lagreglering skulle tydliggöra rättsläget. Samtidigt pekar även förvaltare som i grunden är skeptiska till lagstiftning på att just dessa situationer kan vara svåra att hantera. Det gemensamma synsättet är att abandonering i sig inte är problematisk, utan att svårigheterna främst uppstår i samspelet mellan konkursrätt och miljö rätt.

3.2.2 Argument mot lagreglering

Det mest framträdande argumentet mot en lagreglering av abandonering är risken för att den skulle inskränka den handlingsfrihet som konkursförvaltaren har i dag. Ett återkommande resonemang i intervjuerna är att formella krav på beslut eller dokumentation skulle leda till ökad administration. Detta uppfattas som särskilt problematiskt vid abandonering av lös egendom av ringa värde, såsom kontorsmöbler och förbrukningsvaror.

Flera förvaltare betonar att konkursförvaltarens tid utgör en kostnad för konkursboet och att varje timme som läggs på administration minskar utrymmet för utdelning till borgenärerna. En intervjuperson framhåller att en lagreglering som ställer krav på särskild underrättelse till gäldenären skulle innebära merarbete utan att något i praktiken förändras.

Vidare framhåller flera intervjupersoner att dagens ordning i allmänhet fungerar väl och att problematiska situationer är ovanliga. Ur detta perspektiv framstår lagstiftning som en lösning på problem som sällan uppkommer i

praktiken. Två av förvaltarna betonar särskilt att lagstiftaren inte bör överreagera på enstaka svåra fall genom att införa regler som påverkar alla konkurser.

Sammantaget visar intervjumaterialet att de konkursförvaltare som är negativt inställda till lagstiftning i hög grad utgår från ett pragmatiskt synsätt. Avsaknaden av uttryckligt lagstöd uppfattas i de flesta situationer inte som ett problem, medan en lagreglering tvärtom anses kunna skapa svårigheter.

Miljöaspekten framträder samtidigt som den fråga där inställningarna delvis nyanseras. Även bland förvaltare som i grunden motsätter sig lagreglering lyfts miljöskadade fastigheter och hantering av miljöfarligt avfall fram som särskilt problematiska. Flera uttrycker att det just i dessa situationer kan finnas ett behov av särskilda regler.

3.2.3 Argument för lagreglering

Intervjumaterialet visar att det även finns uppfattningar om att en viss grad av lagreglering skulle kunna vara till hjälp i mer komplexa situationer. Ett mindre antal intervjupersoner ser ett behov av lagstiftning, eller åtminstone tydligare praxis. En intervjuperson uttrycker att det i vissa situationer hade varit värdefullt att kunna hänvisa till ett uttryckligt lagstöd, exempelvis i kontakter med hyresvärdar som ifrågasätter konkursboets rätt att överge egendom.

Argumenten för lagreglering tar främst sin utgångspunkt i upplevd rättsosäkerhet snarare än i praktiska svårigheter i det dagliga arbetet. Särskilt miljörelaterade frågor lyfts fram som problematiska. En intervjuperson riktar tydlig kritik mot Mark- och miljödomstolens avgöranden och menar att de skapar en ordning där miljörelaterade kostnader ges en särställning. Han beskriver en konkurs där länsstyrelsen förelade konkursboet att omhänderta både farligt och ofarligt avfall. Beslutet överklagades, men Mark- och miljödomstolen ansåg att även det ofarliga avfallet skulle omhändertas av boet. Förvaltaren upplever detta som ett motstånd mot abandonering och menar att domstolen ålägger konkursboet ett ansvar som inte är förenligt med förmånsrättsreglerna. Enligt honom hade tydligare lagregler kunnat motverka detta.

En annan förvaltare delar uppfattningen att Mark- och miljödomstolens praxis skapar problem och menar att en lagreglering skulle kunna bidra till ökad förutsebarhet. Samma intervjuperson lyfter även frågan om herrelösa fastigheter och förespråkar en ordning där staten tar över ansvaret efter abandonering. En tredje förvaltare beskriver dagens rättsläge som relativt generöst och fungerande, men framhåller samtidigt att tydlighet alltid är av värde.

Argumenten för lagreglering blir särskilt tydliga när abandonering avser egendom av större värde eller fast egendom. En intervjuperson beskriver rättsläget som osäkert när frågorna ”ställs på sin spets”, exempelvis i situationer där en hyresvärd har lagt ut pengar på att ta hand om egendom som senare återtas. En annan intervjuperson, med erfarenhet av att abandonera fast egendom, beskriver sådana situationer som rättsligt känsliga och betonar vikten av att involvera tillsynsmyndigheten samt att dokumentera åtgärden noggrant. I dessa sammanhang uttrycks en mer positiv inställning till lagstiftning som ett sätt att tydliggöra ansvarsfördelningen.

Samtidigt saknas i intervjumaterialet ett tydligt stöd för en generell och detaljerad reglering av abandonering. Resonemangen pekar i stället mot att eventuella regler bör vara begränsade och inriktade på särskilt problematiska situationer, såsom abandonering av fast egendom.

4 Diskussion

4.1 Problematiserande synsätt kontra fungerande arbetsverktyg

Intervjuerna visar att konkursförvaltarnas syn på abandonering i flera avseenden skiljer sig från de mer problematiserande perspektiv som kommer till uttryck i praxis och doktrin. Medan doktrinen ofta beskriver abandonering som ett rättsinstitut som vilar på osäker grund och som riskerar att ge upphov till rättsliga problem, präglas konkursförvaltarnas inställning i stället av ett tydligt pragmatiskt förhållningssätt. I intervjuerna beskrivs abandonering genomgående som ett fungerande, etablerat och i många fall nödvändigt arbetsverktyg.

I doktrinen, särskilt hos Möller och Mellqvist, betonas behovet av lagstiftning för att komma till rätta med den osäkerhet som följer av att abandonering saknar uttrycklig reglering. Kritiken tar bland annat sikte på bristen på skydd för tredje man. Möller lyfter exempelvis fram den fria återkallelserätt som fastslogs i NJA 2004 s. 777 och menar att den kan få konsekvenser som inte är tillräckligt belysta. Om en konkursförvaltare återkallar ett beslut om abandonering kan den som har övertagit egendomen ha vidtagit åtgärder för att förbättra den. Huruvida denne då har rätt till ersättning vid ett återtagande är en fråga som i dag saknar ett klart svar, något som även Mellqvist uppmärksammar.

Endast en av de intervjuade konkursförvaltarna uppger att han vid ett tillfälle har använt den fria återkallelserätten. Han betonar samtidigt att detta inte gav upphov till några rättsliga problem. Ur konkursförvaltarnas perspektiv framstår återkallelserätten därför inte som ett praktiskt problem.

Gregow och Håstad pekar vidare på risken för att abandonering leder till att kostnadsansvar vältras över på det allmänna eller tredje man, exempelvis hyresvärdar. Liknande resonemang återkommer i praxis. I sitt tillägg till NJA 2004 s. 777 framhåller Lennander att abandonering kan skapa rättsosäkerhet

för tredje man, särskilt när det är oklart vem som bär ansvaret för egendomen efter konkursens avslutande. Hon menar att avsaknaden av lagreglering försvårar gränsdragningen för konkursboets ansvar och att detta kan leda till negativa konsekvenser för exempelvis hyresvärdar och myndigheter.

Intervjuerna ger dock en annan bild av vilken praktisk betydelse dessa frågor har. Flera förvaltare framhåller att de situationer som problematiseras i doktrinen är ovanliga. I praktiken rör abandonering oftast lös egendom av lågt eller negativt värde, där hanteringen sällan ger upphov till svårigheter. Mot denna bakgrund anser majoriteten av de intervjuade att det saknas behov av lagreglering. Tvärtom uttrycker de en oro för att lagstiftning skulle försvåra möjligheten att fatta kostnadseffektiva beslut, vilket i förlängningen kan leda till minskad utdelning till borgenärerna.

Denna skillnad kan delvis förklaras av skillnaden i utgångspunkt mellan teori och praktik. Doktrinen uppgift är att analysera och problematisera rätten, medan konkursförvaltning handlar om att fatta beslut i konkreta situationer. Konkursförvaltarnas inställning till lagstiftning skiljer sig därför från doktrinen genom att den i högre grad utgår från att abandonering ska fungera som ett praktiskt arbetsverktyg. Att doktrinen intresserar sig för hypotetiska undantagssituationer som sällan aktualiseras i praktiken, medan praktikernas fokus ligger på rättens funktion i vardagen, framstår som typiskt för juridiken i stort och inte som något som är unikt för abandonering.

Trots dessa skillnader finns också tydliga beröringspunkter mellan praktik, praxis och doktrin. Samtliga lyfter fram miljörelaterade konkurser som särskilt problematiska. Avgörandet i MÖD 2015:19 visar hur miljörettsliga hänsyn kan begränsa möjligheten att genom abandonering undgå ansvar. Flera konkursförvaltare riktar kritik mot denna praxis och menar att den i praktiken innebär att miljörelaterade kostnader ges företräde på ett sätt som inte är förenligt med konkurs- och förmånsrättsliga principer. Samtidigt beskriver förvaltarna konkurser med miljöfarligt avfall som särskilt svårhanterliga. I detta avseende sammanfaller deras erfarenheter med den kritik som har framförts i doktrinen rörande samspelet mellan konkursrätt och miljö rätt.

Det är emellertid tydligt att även de konkursförvaltare som ser ett behov av lagstiftning förespråkar en selektiv reglering. Behovet kopplas främst till särskilda situationer, såsom abandonering av fast egendom. Det finns inget brett stöd i intervjumaterialet för en generell och detaljerad reglering av abandonering, vilket skiljer sig från exempelvis det förslag som presenterades i SOU 2010:2, där en mer allmän reglering föreslogs.

Avslutningsvis kan konstateras att doktrinen inte är enig i frågan om lagstiftning. Keller pekar visserligen på problem i rättsläget, särskilt i relation till den dolda förmånsrätt som han menar att Mark- och miljööverdomstolens praxis har skapat. Han anser dock att problemen kan hanteras genom förändrad praxis snarare än genom lagstiftning, en uppfattning som delas av en av de intervjuade konkursförvaltarna. Detta står i kontrast till Lennander, som tidigt argumenterade för att rättsläget bör klargöras genom ett samlat grepp från lagstiftaren snarare än genom successiva rättsprocesser.

4.2 Avslutande iakttagelser

Sammanfattningsvis visar diskussionen att konkursförvaltarnas syn på abandonering i flera avseenden skiljer sig från de synsätt som kommer till uttryck i SOU 2010:2, praxis och doktrin, särskilt när det gäller behovet av lagreglering. Medan rättskällorna ofta betonar potentiella problem beskriver förvaltarna abandonering som ett arbetsverktyg som i huvudsak fungerar väl i praktiken. Denna diskrepans illustrerar skillnaden mellan hur ett rättsinstitut diskuteras på ett teoretiskt plan och hur det upplevs och används i praktiken.

Samtidigt framkommer en gemensam uppfattning om att miljörelaterade konkurser utgör ett särskilt problemområde. I dessa situationer upplever flera förvaltare att rättsläget är oklart och att det kan finnas behov av lagstiftning eller åtminstone tydligare praxis.

Bilaga A

Intervjuunderlag till kandidatuppsats vid juridiska fakulteten, Lunds universitet 2025

Bör abandonering regleras i lag?

Abandonering började användas som begrepp i doktrinen i slutet av 1900-talet för att beskriva situationer där en konkursförvaltare avstår/överger egendom på grund av att denna saknar värde eller att avvecklingskostnaderna bedöms överstiga det värde en försäljning kan förväntas inbringa.

Svensk rätt innehåller ingen lagstadgad rätt till abandonering men i och med NJA 2004 s. 777 erkändes abandonering som ett möjligt handlingssätt i svensk konkursrättslig praktik. Högsta domstolen fastslog även i samma fall att ett beslut om abandonering kan återkallas.

Min uppsats syftar till att bidra till den pågående diskussionen om abandonering bör regleras i lag genom att belysa frågan ur ett praktiskt perspektiv: hur förvaltare arbetar med sådana situationer, hur vanligt förfarandet är i praktiken, vilka problem som kan uppkomma och hur förvaltare själva ser på behovet av en lagreglering.

Om frågorna:

De huvudfrågor som följer är inte avsedda att begränsa intervjun utan ska ses som ett stöd för samtalet. Jag är brett intresserad av dina erfarenheter som praktiker, både om och hur du använder förfarandet, men även hur du ser på dess funktion och konsekvenser.

Om någon fråga enligt din erfarenhet bygger på felaktiga premisser, eller om begreppet används annorlunda i praktiken, får du gärna utveckla hur och varför.

Frågor:

Erfarenheter av abandonering:

- Hur länge har du varit yrkesverksam? När kom du i kontakt med begreppet abandonering?
- Hur skulle du förklara vad abandonering är för en jurist som inte arbetar med insolvensrätt?
- Har du abandonerat något i en konkurs? Varför? Hur gick du tillväga?
 - Vilka faktorer påverkar ditt beslut i dessa situationer?
 - I vilka situationer aktualiseras det?
 - Hur går du tillväga?
 - Vad väger tyngst vid beslutet att abandonera?
 - Vidtar du några åtgärder innan du fattar beslut?
 - Dokumenterar du beslutet? Hur?
 - Kommunikerar du beslutet? Hur?
 - Har du någon gång avstått från abandonering i en situation där det först framstod som ett alternativ? Varför?

- Hur ofta händer detta i din praktik/på din byrå, och hur bedömer du frekvensen i branschen i stort?

Synen på abandonering:

- Har du i din praktik sett rättsliga eller praktiska problem uppstå till följd av att egendom överlämnats/avståtts? Hur uppkom de och hur löstes de?
 - Vilka aktörer var inblandade?
 - I efterhand, hade något kunnat förebygga problemet?
- Hur ser du på dagens rättsläge?
 - Tycker du att rättsläget är tydligt eller oklart? På vilket sätt?
 - Finns det någon aspekt av nuvarande ordning som särskilt påverkar ditt arbete?

Lagreglering:

- Bör abandonering regleras i lag? Vilka för- och nackdelar kan du se med en reglering?
 - Om ja: vilka konkreta delar bör regleras (t.ex. beslutsprocess, förutsättningar för att fatta beslut, dokumentationskrav, möjlighet till återkallelse, möjlighet till överklagan, ansvar för miljöskuld)?
 - Om nej: vilka mekanismer anser du fungerar och hur skulle en lag kunna skada praktiken?
-
- Finns det något annat som är viktigt för mig att förstå om abandonering, något jag inte frågat om men som du vill lyfta fram?

Källförteckning

Statens offentliga utredningar:

SOU 2010:2 Ett samlat insolvensförfarande - förslag till ny lag.

Rättsfall:

NJA 2004 s. 777.

MÖD 2015:19.

Litteratur:

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Sundell, Anders, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena. *Metodpraktikan: konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. 7. uppl. Norstedts Juridik, 2024.

Gregow, Torkel. “Abandonering”, *Insolvensrättsligt forum 22-23 januari 1997*. Iustus förlag, 1997.

Hjertstedt, Mattias. Beskrivningar av rättsdogmatisk metod: om innehållet i metodavsnitt vid användning av ett rättsdogmatiskt tillvägagångssätt. I Man-
nelqvist, Ruth, Ingmansom, Staffan & Ulander-Wänman, Carin. (red.). *Fest-
skrift till Örjan Edström*. (Umeå: juridiska institutionen, 2019), s. 165–173.

Håstad, Torgny. “Abandonering”, *Insolvensrättsligt forum 22-23 januari 1997*. Iustus förlag, 1997.

Keller, Marek. Abandonering och tid. I Schytzer, Jonatan, Strömgren, Peter & Brattström, Margareta. (red.). *Festskrift till Mikael Möller*. (Iustus Förlag AB, 2024), s. 279–296.

Keller, Marek. *Konkurs och process*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2020.

Kronofogdemyndigheten. *Handbok Konkurstillsyn*. 3. uppl. Kronofogdemyndigheten, 2024.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. uppl. Studentlitteratur, 2014.

Mellqvist, Mikael. ”Abandonering - en insolvensrättslig essä”. SvJT, nr 8 (2022): 773–786. <https://svjt.se/svjt/2022/785>.

Mellqvist, Mikael & Welamson, Lars. *Konkurs och annan insolvensrätt*. 12. uppl. Wolters Kluwer, 2017.

Möller, Mikael. *Insolvensrättsliga utlåtanden ett urval från åren 1989-2015*. 1. uppl. Wolters Kluwer, 2016.

Schytzer, Jonatan. *Miljön i konkurs*. Norstedts Juridik, 2025.

Söderqvist, Lars. “Abandonering”, *Insolvensrättsligt forum 22-23 januari 1997*. Iustus förlag, 1997.

Elektroniska källor:

CMS Wistrand. “Marek Keller”. Åtkomstdatum 6 januari 2026. <https://cms.law/sv/swe/people/marek-keller>.

Norstedts juridik. ”Mikael Möller”. Åtkomstdatum 5 januari 2026. <https://www.nj.se/expert/mikael-moller-0920>.

Norstedts juridik. "Mikael Mellqvist". Åtkomstdatum 3 januari 2026.
<https://www.nj.se/expert/mikael-mellqvist-1176>.

Intervjupersoner och intervjutillfälle

Cecilia Uddman – MAQS Advokatbyrå, Malmö, 4 december 2025.

Fredrik Sundin – Ackordscentralen Norrland, Umeå, 9 december 2025.

Jimmy Pilo – Ackordscentralen Syd, Malmö, 28 november 2025.

Johan Klåvus – Trägårdh Advokatbyrå, Malmö, 26 november 2025.

Johan Schubert – MAQS Advokatbyrå, Malmö, 10 december 2025.

Niklas Ernulf – MAQS Advokatbyrå, Malmö, 5 december 2025.

Thérèse Nord Gertzell – Gulliksson Advokatbyrå, Malmö, 4 december 2025.